

Модул Б: ВИСТА: Общочилищен подход (ОУП)
Част Б1: Как разбираме ОУП и какво стои зад това понятие?
Йохан Деклерк и Ги Дебут
Белгия

Цели на част Б1

- Да се улеснят участниците при дефинирането на ОУП
- Да се улеснят участниците при определяне на ползите от ОУП
- Да се мотивират участниците да използват ОУП в тяхното училище/училища
- Да се улеснят участниците при анализиране на политиката и културата в тяхното училище/училища
- Да могат участниците да разбират значението на пирамидата на превенцията като полезно средство при извършването на анализ на потребностите
- Да се улеснят участниците при правенето на предложения, които да разширят обхвата на досега действащите практики в училище, да подобрят качеството и да постигнат по-голяма съгласуваност

Умения, които фасилитаторът ще развие в тази част

Знание и разбиране относно:

- Сложността на понятието “проблемно поведение” в рамките на училищната среда:
 - Многопричинността на “трудното училищно поведение” (тормоз, насилие, вандализъм, бягство)
 - Възможността да се борави с екологическата рамка при интерпретирането на много-причинността
- Важните характеристики на позитивния климат в училище и как тези характеристики допринасят за сформиранието на една училищна среда с по-ниска проблемност (по-малко проблеми с тормоза и насилието)
- Пирамидата на превенцията като помощна рамка на ОУП
- Значението и взаимната свързаност на четирите “нива на интервенция” на пирамидата на превенцията
- Най-важните характеристики и качества на ОУП
- Тези характеристики в училищата на участниците

Личните качества и атрибути включват:

- Проява на емпатия пред различните случаи на неуважително поведение, включително на тормоз и насилие
- Проява на чувствителност към нуждите, които се крият зад различните видове неуважително поведение, включително на тормоз и насилие
- Отвореност към различни гледни точки относно “проблемното поведение в училище”
- Отвореност към начините на взаимодействие между контекста и личното преживяване:
 - Като обяснение за проблемното поведение в училище

- Като изходна точка за търсене на решения и превантивни мерки
- Желание да направим нещо – формално или неформално, чрез което ще допринесем за по-доброто качество на живот вътре в училище и ще разрешим или предотвратим проблемите
- Желание да осъществим диалог и с другите членове на училищното съсловие, когато се опитваме да търсим мерки и разрешаваме проблемите с насилието и тормоза в училище

Предварителна задача

Участниците получават Помощно средство 1 предварително, както и инструкции да опишат един пример, който съответства на темата. Те обясняват даден инцидент и после разказват как са се справили с този проблем. Третата част на тази предварителна задача се състои в това да се направи оценка на избрания подход (Колко сме доволни? Какво ни хареса? Какво можеше да се направи по-различно и по-добре? Какви са начините, по които може да се постигне това? Какви грешки/рискове трябва да избягваме?). Забележка: За всяко едно от участващите училища или институции е необходим само по един пример, т.е. колегите трябва да се консултират предварително помежду си.

Обобщение на съвременното мислене и знание за ОУП

Дебют (виж част А1) твърди, че ОУП включва една обширна комбинация от инициативи, действия и мерки (формални - неформални), които заедно водят до един качествен училищен контекст, с по-малко проблеми, по-висока степен на участие и по-голямо благосъстояние. Всички членове на училищната общност са включени, а понякога дори и квартала, както и по-широката общественост. ОУП не означава само “количествен и по-широк подход”: по едно и също време се борави с много компоненти посредством многобройни инициативи и мерки, всички като част от една интегрирана и добре обмислена политика, по отношение на различните нива: училище, персонал, класна стая и индивидуалното ниво - ученик. За да се постигне ефективност в дългосрочен план, задълбочена работа трябва да бъде извършена. Това означава, че сме наясно с качеството на сегашния процес на ниво индивид (личностно израстване и развитие), както и на ниво училищна / групово среда. Задълбочената работа води до промяна на личностната (индивидуалната) нагласа в допълнение на развитието на визията, организацията и културата на училищната среда.

Тормозът и насилието в училище не се появяват изневиделица. Проучванията показват, че те обхващат комплексни проблеми. Това проблемно поведение се заражда от комплексните взаимодействия между различни фактори (много-причинни проблеми). По-общо ние можем да спорим дали то включва взаимодействието между “*факторите, свързани с личността*” (ендогенен и екзогенен) от една страна и от друга “*факторите, свързани с контекста*”. Програмата на Олуеус (Olweus, 1993, 2001) фокусира вниманието върху двата фактора. За да спрат или да предотвратят тормоза, училищата трябва да работят на три нива: ниво училище, ниво класна стая и ниво индивид. Олуеус (Olweus 1993, 2001) и Олуеус, Лимбър и Михалик (Olweus, Limber and

Mihalic, 1998) предлагат училищните програми за превенция да включват системно-ориентираните и индивидуално-ориентираните компоненти.

Различните елементи, които Олуеус и неговите колеги (Olweus, 1993, 2001; Olweus et al., 1998) споменават, са все част от ОУП. Този цялостен подход зачита многообразните аспекти и сложността на проблема тормоз и насилие в училище, не само чрез извършване на анализ на потребностите, но също така и чрез намиране на мерките, необходими да се предотвратят нови трудности в бъдеще в училищата (виж модул Г). ОУП набляга върху необходимостта от една политика в училищата, която да бъде ясна, добре изразена, единна и последователна. Използването на този подход означава, че екипът в училище (директор, персонал, ученици, родители) е готов да фокусира своето внимание върху различни елементи, като използва различни ключови фактори или подходящи лостове и средства в училищния контекст. Този подход може да бъде разпознат в модела ZERO, модела “Convivencia” и в модела “Linkedness” (виж част Д5, Д2 и Б3 респективно)

“Широко разпространено и прието е, че да се противопоставим на тормоза, се изисква прилагането на ОУП, където елементите и инициативите в програмата са внимателно координирани. Често се споменава, че координирани действия са необходими на различни нива: най-вече училище, класна стая и отделен ученик. Как това трябва да бъде направено, обикновено е част от политиката на училището срещу тормоза, където подробно се изброяват мерките, които трябва да се предприемат, както и процедурите и действията, които трябва да бъдат приложени. Това понякога се описва като необходима, основна черта на политиката срещу тормоза. Тази политика също може да предостави указания как поведението на тормоз може да бъде сведено до нула и как жертвите могат да бъдат подпомогнати (Rigby, Smith, & Pepler, 2004, стр. 2)

За да бъде ефективна една училищна политика срещу тормоза и насилието, тя трябва да има предвид сложността на живота в училище. Това означава, че ОУП включва **всички членове на училищната общност** (ученици, персонал, родители) и дори обществото в по-широк аспект. Резултатите на процедурите за превенция и интервенция ще станат много по-успешни, ако с тези членове бъде споделяна информация, както и като се обърне внимание на техните отношения, умения и компетенции в живота.

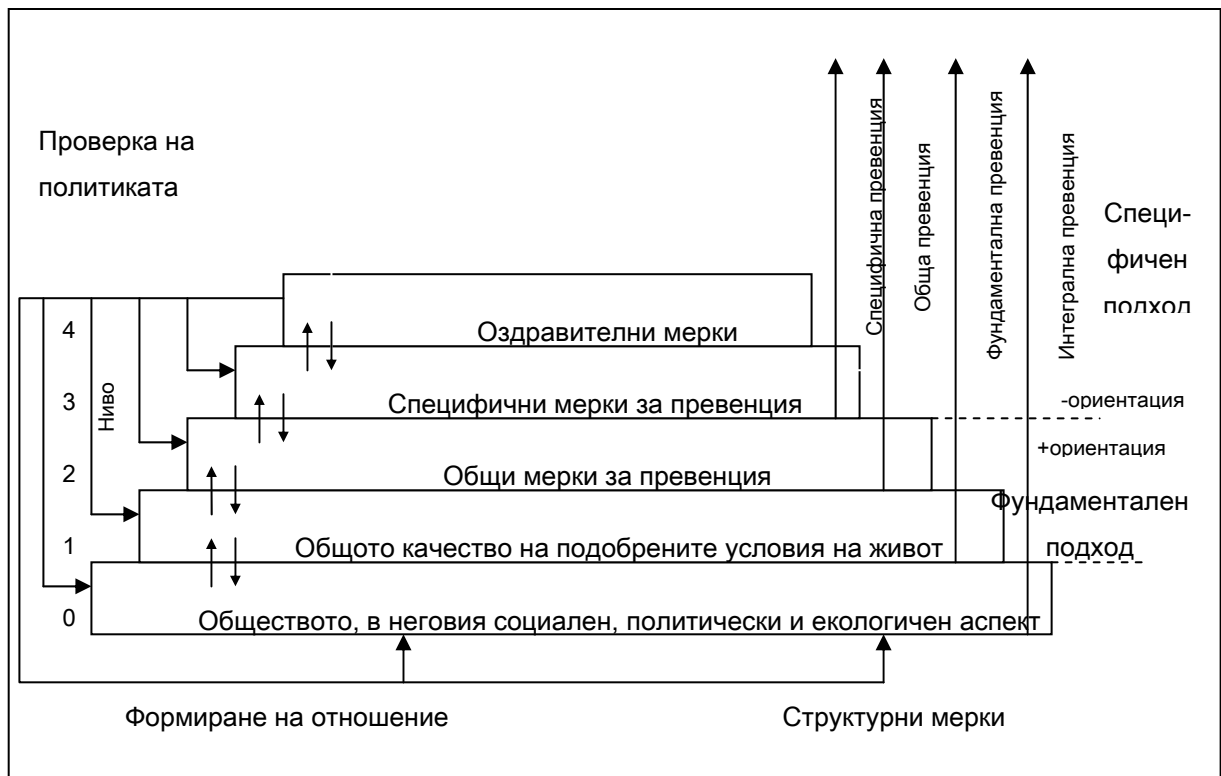
Поради същата причина ОУП има за цел да включи **много аспекти от живота в училище**, като например учебната програма, културата в класа и училището, стила на учителя, ръководенето на класа като група, степента на участие, качеството на училищната политика, начина, по който хората комуникират и качеството на междуличностните взаимоотношения. За това е безспорно, че ОУП разчита на една ясна, постоянна и добре разяснена визия. Важно е всеки член на училищната общност да бъде наясно с основните елементи на цялостната училищна политика и визия. Като се погледне полето на образованието, някой може да каже, че в повечето случаи ОУП се опитва да комбинира общо

училищното планиране с проучването на мерките, което означава, че екипите в училище трябва да имат предвид същинският училищен контекст и какво или как членовете на различните училищни общности мислят и чувстват. Когато се приключи с анализа на потребностите трябва да се предприемат следните стъпки: да се дискутират приоритетите, да се разработи план за действие, да се разработи начин на осъществяване (информация, адаптация, приложение) и преглед и оценка.

Ясно е, че ОУП интегрира **“екологичния подход”**, тъй като това е най-добрият начин да се постигне една по-ясна и пълна представа за това какво става в училище. Този метод предлага и по-голям избор от мерки и по-ефективен подход към проблемната ситуация. Такъв един подход отваря възможност за интердисциплинарен диалог (криминологи, социолози, педагози, психолози, социални работници, юристи), и готовност за голям избор от инициативи и мерки. Въз основа на екологичния модел на Световната здравна организация (World Health Organization, 1999; 2001), където насилието се смята за продукт на влиянието върху поведението на фактори на множество нива като: индивидуално, междуличностно, социално, културно и екологично, ВИСТА приема подход за превенция на насилието от гледна точка на четири, взаимно свързани контекста: индивидуален, междуличностен, социален училищен контекст и широк обществен контекст (виж част А1).

Ако ОУП е ефективен, всички участващи ще се радват на една безопасна, приятна и стабилна училищна среда. С други думи, да се работи, да се учи и живее заедно ще бъде възприето посредством едно по-голямо чувство на задоволство. Членовете на училищната общност ще бъдат в състояние да кажат, че има една прекрасна атмосфера и едно добро взаимодействие между и сред индивидите. Ако се появят проблеми, то те ще бъдат минимални и ще могат лесно да се премахнат. Затова няма да има основание за паника.

Да се разработи ОУП не е лесна работа. Училищата, които искат да поддържат и да прилагат такава една политика, трябва да са в състояние да се възползват от пирамидата на превенцията (Виж фигура 1). Този модел на превенция е полезен инструмент, който може да помогне на училищата да развият една разбираема формална структура и повсеместна училищна политика. В същото време, моделът следи целта, към която се стреми всяка превантивна политика: да се поддържа и пази качеството на живот.



Фигура 1. Пирамидата на превенция (Deklerck, Depuydt, & Deboutte, 2001)

Пирамидата на превенцията е разработена от Деклерк и колеги (Deklerck et al., 2001) и се състои от пет нива. Най-ниското ниво (**ниво 0**) представлява *общия социален и екологичен контекст*, в който се намира образованието. Това ниво влияе върху организацията на училището, както и върху живота на всяка една от участващите страни.

Нивата от 1 до 4 илюстрират *четирите нива*, където е възможно да се приложи интервенцията. Заедно тези *четири нива* представляват общоучилищната политика.

Оздравителните мерки са ситуирани на Ниво 4, в най-високата част на пирамидата. Те се прилагат, когато възникне проблем. Тук цялото внимание се фокусира върху проблема и целта е той да бъде ограничен, отстранен или коригиран колкото се може по-скоро. (СПРИ!).

Специфичните превантивни мерки (Ниво 3) също са насочени към ясно изразени проблеми. Проблемът и причините се знаят до такава степен, че се предприема незабавно действие. Целевите групи са на фокус. Мерките, които се предприемат, целят да се снижат рисковите фактори (По-добре е да Спреш, ДА Не ...!).

На **Ниво 2 (обща превантивна мерка)** очевидният проблем, като например използване на наркотици или тормоз, изчезва зад фона. Тук отговорите се простират отвъд дадения проблем. Обръщането на внимание на житейските умения, например, допринася за общото развитие на учениците и при всички случаи ги прави по-силни.

Наученото може да се използва в различен контекст и ситуации, а не само когато имат проблеми.

Инициативите **на Ниво 1** фокусират вниманието върху *общия социален климат и културата на училището*. Посредством структурни и специфични за целта инициативи, училищната среда се оформя по такъв начин, че се дава по-голяма възможност за участие и се обръща повече внимание на добруването на учители, ученици и родители. Тези инициативи трябва да се разрастват посредством взаимното участие на всички включени.

Проучванията показват, че мерките на Нива 4, 3 и 2 са по-успешни и по-дълготрайни, когато те са подкрепени от визия, разбиране и интерактивна култура, които пораждат доверие и водят до позитивни и креативни инициативи. В този смисъл, Ниво 1 съставлява основния първи пласт, върху който се основават и градят другите нива на интервенция. Училищата, където има засилено участие и се поощряват инициативите на учителите и учениците, както и тези училища, които не се страхуват от дискусии и конфликти, определено избират по-ясния начин на работа с поверените им ученици.

Пирамидата на превенцията показва, че (А) “фундаменталната”, превантивна политика се състои от комбинацията и включването на оздравителни, превантивни и социални мерки (и –и, вместо или-или) (Б) подобренieto в общия контекст (училищна култура и училищен климат) осигурява идеална база за оздравителни и превантивни инициативи; (В) не може да се подмине нуждата от индивидуални и структурни мерки; и (Г) формалните и неформалните нива се допълват взаимно.

Ясно е, че ОУП спрямо тормоза и насилието в училището, се основава преди всичко на сътрудничеството между всички членове на училищния екип. След това могат да се ангажират и други партньори (вътре в или извън) училището.

Отговорности на фасилитаторите на тази част

Вашите задачи в тази част са:

- да се изпрати на всички участници информация за това кога и къде ще се проведе сесията и детайли относно необходимата предварителна литературна подготовка
- да се прочете текста на тази част, както и бележките на фасилитаторите
- да се планира сесията така, че да се отговори на нуждите на участниците
- да се осигурят предварително всички необходими материали и литературни източници, да се фотокопират и т.н.
- да се ръководят сесията и всички упражнения

Последователност на упражненията в част Б1

Тази част представлява обучение, в рамките на един ден от 5 часа, плюс почивки. Фасилитаторът може да прави промени. Все пак, на основните градивни елементи на сесията е необходимо да се отдели дължимото внимание. Сесията е предназначена за 25 души максимум, а това прави 5 групи с по 5 участници.

Материали

Текстови материали с приложенията и работните страници¹

Картончета с имената на участниците (необходими са за работа в малката група)

Допълнителни материали

Флипчарт/дъска/слайдове

Достатъчно пространство за работа на малките групи

Упражнение 1: Стъпка I: Обмен на примери от практиката, включващи елементи на тормоз и насилие в училище (45 минути)

Цел

- Да се разменят примери от практиката, включващи елементи на тормоз и насилие в училище

Материали

Помощно средство 1 *Предварителна задача (вече завършена)*

Картончета с имената на участниците (също се изискват за груповата задача)

Флипчарт, дъска, слайдове

Пространство, където може да се работи в малки групи

Начин на действие

След като всички участници се поздравят с добре дошли и всеки получи своето картонче с име, длъжност и организация, те се разделят в малки групи, определени от цвета на полученото картонче. Участници от едно и също училище работят заедно. Най-малко двама представители от училище трябва да са заедно в група. Във всяка малка група, различните примери, подготвени предварително, използвайки за целта помощно средство 1, се разменят сред участниците. Само един пример се избира от групата, който се представя по-късно пред всички участници. Фасилитаторът обобщава на флипчарт накратко всеки пример.

¹ Предлагаме фасилитаторът да изготви брошурка, съдържаща обобщение на съдържанието на сесията, работните страници и помощните средства 1 & 2.

Упражнение 2: Стъпка II: Анализ на различните примери въз основа на упражнението за гледната точка (70 минути)

Цел

- Да се анализират различните примери, описани в Упражнение 1, с помощта и основавайки се на упражнението за гледната точка

Материали

Помощно средство 2 *Работна страница 1*

Помощно средство 3 *Работна страница 2*

Флипчарт и химикали

Начин на действие

Фасилитаторът проверява дали всички разбират примерите (максимум 5), обозначени в упражнението 1, и дали са достатъчни обобщенията. След това на всеки участник се раздава помощно средство 2, работна страница 1. Фасилитаторът моли всяка от групите да погледне още веднъж избрания от тях случай. Всеки участник трябва да избере една гледна точка (виж помощно средство 2). Те могат да си изберат една от следните гледни точки на:

- Ментор, попечител на ученика
- Жертва
- Извършител, нарушител
- Родители на жертвата
- Връстници или съученици
- Директор на училището
- Учител(и)
- ?

Препоръчителните напомнящи въпроси може да бъдат следните:

- Какво е претърпял той/тя по време на инцидента? Какви чувства е породил инцидента у него/нея?
- Какво смята той/тя, че се е случило?
- Какво биха искали тя/той да се случи?
- Какви са отговорностите, които тя/той виждат в себе си?
- Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той, породени от тази ситуация?

Дискусии в малките групи

Чрез дискусии в малките групи отговорите на горните въпроси трябва да се дадат съвместно. Всяка група приключва дискусии и попълва Помощно средство 2 *Работна страница 1*. Целта е да се изготви опис на причините, споменати в дискусии, и кой поема отговорността.

Анализ на резултата

Всяка малка група накратко докладва за това, какво се е дискутирало, пред голямата група: отговорите на Помощно средство 3 *Работна страница 2* се разменят. За по-плавно протичане на дискусиата не се повтарят еднаквите отговори. Фасилитаторът се уверява, че всички отговори са записани на флипчарта. Това е възможно, защото участниците заедно работят при докладване на резултатите. Седем души получават лист, на който е изобразен един от героите и те трябва да запишат всичко, което се казва за него. По този начин групата получава визуална представа за това кой каква отговорност поема и по какъв начин. Когато тези седем обобщени резултата са готови, те се закачат на стената. Тогава фасилитаторът обобщава и допълва неспоменати отговорности (що се отнася до училищната организация, инфраструктура, характеристики на квартала). По този начин се постига едно комплексно описание на факторите, които директно или индиректно се влияят един друг и се явяват основата на проблеми от такъв характер.

Упражнение 3: Стъпка III: Осигуряване на информация и аналитична рамка (75 минути)

Цел

- Да се осигури информация и аналитична рамка

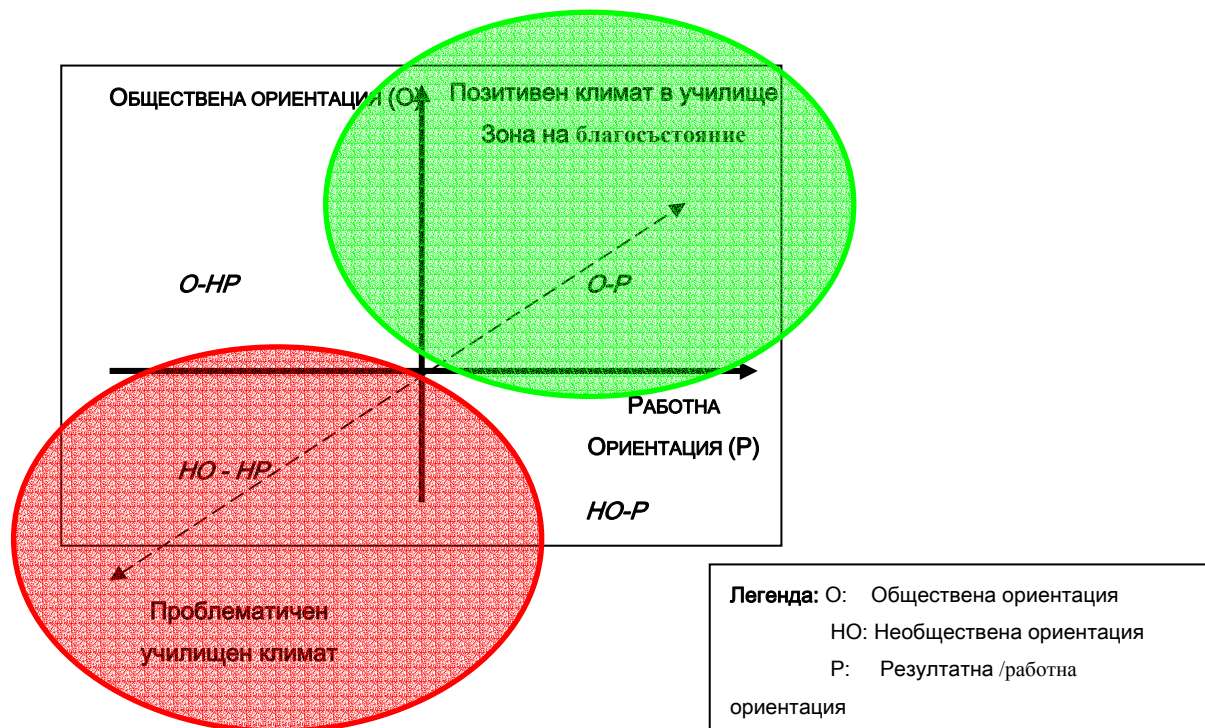
Материали

Помощно средство 4 *Работна страница 3*

Начин на действие

(1) *Позитивен климат в училище: гравитни компоненти (15 минути)*

В широк аспект са дефинирани два вида училища: такива, които са ориентирани към резултата от работата, и такива, които са ориентирани към обществото (виж фиг.1) Идеалната училищна среда, която взема под внимание благосъстоянието на учениците и учителите, е една здравословна смесица и от двете. За това е желателно да се създаде среда, която (А) стимулира учениците в обучението:(знания, разбиране, умения, възгледи) и в същото време (Б) им дава усещането за принадлежност. Това, което е важно в този случай, е че училището трябва да обърне внимание на всеки ученик, да го заплени и да му предложи предизвикателства, да наблегне върху това, колко важно е участието и да осигури достатъчно свобода и сигурност. Този микс от добруване (качество на живот) и откриването на нови хоризонти на мисълта чрез обучението, тренинга и сътрудничеството е предизвикателство за всяко едно училище.



Фигура 2. Характеристики на една позитивна училищна среда (Въз основа на De Fraine, Van Damme, & Onghena, 2004)

По средата на упражнението (за потвърждаване, че информацията е ясна и разбираема) (15 мин.)

Фасилитаторът започва дискусия с цялата група относно:

- Какво научавате от фиг. 2?
- В коя част на диаграмата ще поставите вашето училище? Какви са вашите доводи?

(2) *Пирамида на превенцията: поддържаща рамка за ОУП (45 мин.)*
 (Виж обобщението от страници 2-3 и Помощно средство 4 *Работна страница 3*). Като използва Помощно средство 4 *Работна страница 3* всяка малка група трябва да напише най малко 5 инициативи, предложения или мерки, които са идентифицирани посредством Помощно средство 3 *Работна страница 2* вътре в пирамидата на превенцията. Това упражнение илюстрира на какво ниво всеки иска да развие дейност и къде има нужда (къде се чувства най-малко нужда). След като всяка една от малките групи завърши тази задача, идва още един момент на размяна. Ако има празна пирамида на превенцията, фасилитаторът може да я използва и да внесе всичките инициативи там. Това упражнение дава възможност на фасилитатора да провери дали всички инициативи са поставени правилно от членовете на групата и ако е необходимо внася подобрения и корекции.

Анализ на резултата

Голямата група формулира няколко заключения. Те могат да включват използваемостта на пирамидата на превенцията и дават на фасилитатора възможност да провери дали пирамидата на превенцията се разбира добре от страна на участниците.

Упражнение 4: Заключение: Стъпка III: Обобщение на методите на интервенция, предложени от обучителния пакет на ВИСТА (15 мин.)

Цел

- Да се предложи един цялостен преглед на моделите на интервенция, включени в обучителния пакет на ВИСТА

Материали

Помощно средство 5 *Обобщение на методите на интервенция на ВИСТА /Powerpoint*

Начин на действие

За да се завърши стъпка III, фасилитаторът предлага слайд, който дава обобщение на някои от моделите на интервенция, които са част от обучителния пакет на ВИСТА. Фасилитаторът мотивира въпросите “как” и “защо”, свързани със съответните позиции вътре в пирамидата на превенция.

Упражнение 5: Стъпка IV: Анализ на резултата: ОУП: Дефиниция (80 мин.)

Цел

- Да се запознаят участниците с работата на обучителната сесия и да се предложат заключения

Материали

Помощно средство 6 *Работна страница 4*

Начин на действие

Фасилитаторът реорганизира групата, като събира всички делегации на училищата в малки групи /поставя всяка училищна делегация в различна група/. Поглеждайки назад върху това какво е било научено и дискутирано в сесията, всяка една от малките групи се помолва да изпълни четири различни задачи, като използва Помощно средство 6 Работна страница 4.

Задача 1 :Когато погледнете назад върху информацията и дискусиите, проведени през днешната обучителна сесия, кои аргументи ви убедиха да изберете ОУП във вашето училище (училища), за да спрете и предотвратите инциденти на насилие и тормоз?.

Задача 2 :Когато се върнете във вашето училище, какви аргументи ще използвате, за да убедите другите членове на училищната общност (директор, координатори, персонал, родители, ученици) да изберат ОУП?

Задача 3 :Тук вие откривате дефиниция на ОУП.Поставете най-важните елементи на тази дефиниция в рамката отдолу и ясно формулирайте дали тези елементи са вече част от политиката и културата на вашето училище.

Задача 4 :Заклучение:Имайки предвид резултата от задача 3, какъв съвет бихте дали на вашето собствено училище? Какви са предизвикателствата пред вас - моля да се аргументирате.

Осигурете 50 мин. за тази част на упражнението

Анализ на резултата (30 минути)

Всяка училищна делегация има 5 мин., за да даде кратко заключение пред цялата група.

Упражнение 6: Оценка на семинара (15 мин)

Всеки участник има шанс да направи оценка на обучителната сесия. Фасилитаторът моли участниците да обърнат внимание на:

- Личното участие(1-2-3-4-5)
- Качеството на теоретичния материал (яснота-приложимост-полезност)
- Качество на използваните методи
- Практическа приложимост на сесията в ежедневните практики на училището.
- Условия, в които хората е трябвало да работят (време-инфраструктура-техническа помощ)

References

- De Fraine, B., Van Damme, J., & Onghena, P. (2004). Een prestatiegericht of gemeenschapsgericht klimaat op school? *Handboek Leerlingbegeleiding Twee, Afl. 6*, 111-123. Mechelen: Uitgeverij Wolters-Plantyn.
- Deklerck, J., Depuydt, A., & Deboutte, G. (2001). *'Verbondenheid' als antwoord op 'de-link-wentie'? Preventie op een nieuw spoor*. Leuven/Leusden: Uitg. Acco.
- Olweus, D., Limber, S., & Mihalic, S. (1998). *Bullying Prevention Program (BPP). Blueprints for violence prevention series. Book nine*. Willinston: Blackwell Publishing Int.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell.
- Olweus, D. (2001). *Olweus' core program against bullying and antisocial behavior: A teacher handbook*. Oxford: Blackwell.
- Rigby, K., Smith, P., & Pepler. (2004). Working to prevent school bullying: Key issues. In P. Smith, D. Pepler, & K. Rigby (Eds.), *Bullying in schools: How successful can interventions be?* (pp. 1-12). Cambridge: Cambridge University Press.
- World Health Organization (WHO). (1999). *Report of the consultation on child abuse prevention*. Geneva, 29-31 March 1999. Geneva: Author.
- World Health Organization (WHO). (2001). Submission from World Health Organization to the Committee of the Rights of the Child for its Day of General Discussion, September 28, 2001. *Prevention of Child Abuse and*

Neglect. Making the links between human rights and public health.
Geneva: Author.

Further reading and additional materials

Books and articles

- Aasen, P., Nordtug, B, Ertesvåg, S. K., & Leirvik, B. (2002). *Atferdsproblemer. Innføring i pedagogisk analyse*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag, 128-141.
- Andrews, D., & Lewis, M. (2002). The experience of a professional community: Teachers developing a new image of themselves and their workplace. *Educational Research*, 44, 237-254.
- Byrne, B. (1996). *Bullying: A community approach*. Dublin: Columba Press.
- Cowie, H., Boardman, C., Dawkins, J., & Jennifer, D. (2004). *Emotional health and well-being: A practical guide for schools*. London: Sage Publications.
- Deboutte, G. (2004). Verbondenheid: een ander en preventief antwoord op respectloos gedrag. Hoe toewerken naar een positief klas- en schoolklimaat? In *Handboek Leerlingenbegeleiding Twee*, Afl. 5 (juni). Mechelen: Uitgeverij Wolters-Plantyn, 57-78.
- Deklerck, J., Deboutte, G., & Depuydt, A. (2003). The "Linkedness Project". In L. Grave-Resendes (Ed.), *Conferencia internacional prevençao da violencia na escola* (pp. 321-325). Lisboa: Centro de Estudos de Pedagogia e Avaliação.
- Deklerck, J., & Depuydt, A. (1998). An ethical and social interpretation of crime through the concepts of "linkedness" and "integration-disintegration". Applications to restorative justice. In L. Walgrave, (Ed.), *Restorative justice for juveniles. Potentialities, risks and problems* (pp. 137-156). Leuven: University Press Leuven.
- Depuydt, A. (1991). *'Re-ligie' als antwoord op 'de-linquentie'*. Unpublished doctoral dissertation, Licentiaatsthesis Criminologie, KULeuven.
- Depuydt, A. (1996). 'Re-ligie': een antwoord op 'de-linquentie'?, *Metanoia*, June, 105-122.
- Ertesvåg, S.K. (2003). Utvikling av sosial kompetanse. *Spesialpedagogikk*, 2(03), 32-37.
- Lee, C. (2004). *Preventing bullying in schools*. London: Paul Chapman Publishing.
- Ljungström, K. (1990). *Mobbaus koulussa. Käsikirja mobbaukesta ja sen selvittämisestä Farsta-menetelmällä. [Bullying in school: A handbook on bullying and its treatment by use of the Farsta method]*. Kauniainen, Finland: Jessica Lerche.
- Luiselli, J. K., Putnam, R. F., Handler, M. W., & Feinberg, A. B. (2005). Whole-school positive behaviour support: Effects on student discipline problems and academic performance. *Educational Psychology*, 25(2-3), 183-198.
- Midthassel, U. V. (2006). Creating a shared understanding of classroom management. *Educational Management Administration & Leadership*. 34, 365-383.
- Minton, S. J., & O'Moore, A. M. (2004). *A review of scientifically evaluated good practices of preventing and reducing bullying at school in the EU Member States*. Project commissioned by the European Commission (Directorate-General Justice and Home Affairs).
http://www.eucpn.org/docs/review_bullying_at_school_en.pdf

- O'Moore, A. M., & Minton, S. J. (2004). *Dealing with bullying in schools: A training manual for teachers, parents and other professionals*. London: Paul Chapman Publishing.
- Ortega, R., & del Rey, R. (2004). *La violencia escolar. Estrategias de prevención*. Barcelona: Graó.
- Ortega, R. (1997). El proyecto Sevilla Anti-violencia Escolar. Un modelo de intervención preventiva contra los malos tratos entre iguales. [The Seville Anti-violence in Schools Project: A preventative intervention model against bad relationships amongst equals]. *Revista de Educación [Educational Review]*, 313, 143-158.
- Oswald, K., Safran, S., & Johanson, G. (2005). Preventing trouble: Making schools safer places using positive behavior supports. *Education & Treatment of Children*, 28, 265-279.
- Teddlie, C., Stringfield, S., & Reynolds, D. (2000). Context issues within school effectiveness research. In C. Teddlie & D. Reynolds (Eds.), *The international handbook of school effectiveness research* (pp. 160-185; 206-231). London: Falmer Press.
- Riley, P. L., & Segal, E. C. (2002). Preparing to evaluate a school violence prevention program: Students Against Violence Everywhere (SAVE). *Journal of School Violence*, 1(2), 73-86.
- Roland, E., & Munthe, E. (1997). The 1996 Norwegian program for preventing and managing bullying in schools. *Irish Journal of Psychology*, 18, 233-247.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline – the art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday. (Chapter 12 - Team Learning)
- Smith, P. K., Ananiadou, K., & Cowie, H. (2003). Interventions to reduce school bullying. *Canadian Journal of Psychiatry*, 48, 591-599.
- Sharp, S., Arora, T., Smith, P. K., & Whitney, I. (1994). How to measure bullying in your school. In P. K. Smith & S. Sharp (Eds.) *Tackling bullying in your school* (pp. 8-21). London: Routledge.
- Smith, P. K., & Brain, P. (2000). Bullying in schools: Lessons from two decades of research. *Aggressive Behaviour*, 26, 1-9.
- Smith, P. K., Pepler, D., & Rigby, K. (Eds.) (2004). *Bullying in schools: Global perspectives on intervention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smith, P. K., & Shu, S. (2000). What good schools can do about bullying: Findings from a survey in English schools after a decade of research and action. *Childhood*, 7, 193-212.
- Stevens, V., De Bourdeaudhuij, I., & Van Oost, P. (2000). Bullying in Flemish schools: An evaluation of anti-bullying intervention in primary and secondary schools. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 195-210.
- Vettenburg, N. (1999). *Violence in schools. Awareness-raising, prevention, penalties*. General Report. Strasbourg: Council of Europe Publications.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: Author.

Websites

<http://www.linkedness.be>

<http://www.cfchildren.org/cfc/strf/str/strindex/>

<http://www.interventioncentral.org>

<http://www.police.govt.nz/service/yes/nobully/index.html>

http://www.police.govt.nz/service/yes/nobully/kia_kaha/whole.html

http://www.ul.ie/%7Epeess/research/physactiv/whole_school.htm

<http://www.gold.ac.uk/connect/reportnorway.html> : Roland, E., Bjornsen, G., & Mandt, G., *Tackling Violence in Schools: A Report from Norway*.

<http://www.education.unisa.edu.au/bullying> : Bullying in Schools and what to do about it (Dr. Ken Rigby's pages)

Помощно средство 1: Предварителна задача

Скъпи [Име на участника],

Вие се записахте за участие в обучението на ВИСТА част Б1. Ние сме очаровани, че вие/вашето училище желае да вземе участие.

Тъй като ние търсим връзка със специфични училищни реалности, бихме искали да ви помолим да изпълните следната задача преди началото на обучението. Ако планирате да участвате в обучението с други ваши колеги, ние бихме искали да изпълните тази задача заедно. Можете да бъдете спокойни, че ние със сигурност ще използваме материала, който вие ще ни осигурите.

Изпратете по факс или по електронната поща вашия отговор до: (име и адрес на фасилитатора). Ще ви бъдем благодарни, ако направите това 2 седмици преди началото на обучителната сесия.

Хиляди благодарности и до скоро.
[Име и презиме на фасилитатора]

Предварителна задача - Част 1

Опишете един истински инцидент на тормоз и насилие, който се е случил във вашето училище. Опишете подробно какво се е случило.

Предварителна задача - Част 2

По какъв специфичен начин бе разрешен този инцидент на тормоз и насилие? Какви инициативи бяха предприети и от кого?

Предварителна задача - Част 3

Оценка на избрания подход за справяне с инцидента на насилие и тормоз:

(a) Колко сте доволен от избрания подход?

Много доволен / Доволен / Сравнително доволен / Недоволен / Много недоволен

(b) Какво харесахте на този подход ?

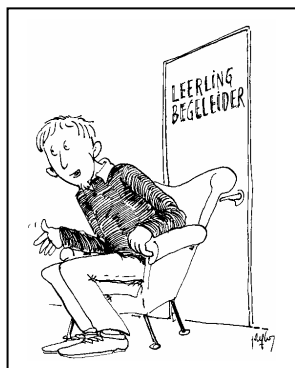
(c) Какво бихте направили различно? Какво би могло да се направи по-различно и по-добре?

(d) Какви възможности виждате в бъдеще?

(e) Какви грешки и рискове трябва да се избягват?

Помощно средство 2 Работна страница 1

Подберете една специфична ситуация, случила се във вашето училище, в която има елементи на тормоз и насилие. Опитайте се чрез тази ситуация да опишете реакциите на следните герои. Направете това, като използвате предоставените ви подсказващи въпроси. За да се работи по-добре всеки трябва да си избере **ЕДИН** герой. Останалите герои ще се проучат по-късно.



Надзорник на ученика-ментор

Какво е претърпял той/тя по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея?

Какво смятат тя/той, че се е случило?

Какво биха искали тя/той да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той виждат в себе си?

Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той, породени от тази ситуация?



Жертва

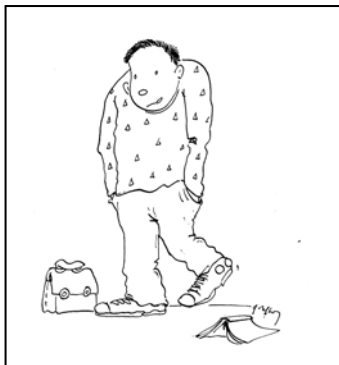
Какво е претърпял тя/той по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея?

Какво смятат тя/той, че се е случило?

Какво биха искали тя/той да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той виждат в себе си?

Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той, породени от тази ситуация?



Извършител - нарушител- агресор

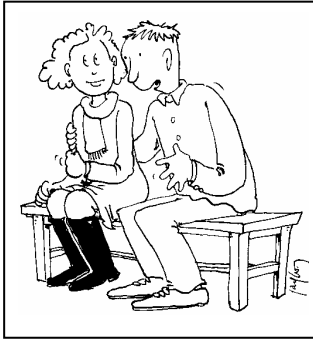
Какво е претърпял тя/той по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея?

Какво смятат тя/той, че се е случило?

Какво биха искали тя/той да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той виждат в себе си?

Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той, породени от тази ситуация?



Родители на жертвата

Какво са претърпели тя/той или те по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея или тях?

Какво смятат тя/той или те, че се е случило?

Какво биха искали тя/той или те да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той или те виждат в себе си?

Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той или те, породени от тази ситуация?



Съученици или връстници

Какво са претърпели тя/той или те по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея или тях?

Какво смятат тя/той или те, че се е случило?

Какво биха искали тя/той или те да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той или те виждат в себе си?

Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той или те, породени от тази ситуация?



Директор на училището

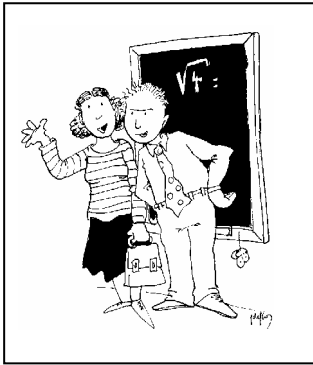
Какво е претърпял тя/той по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея?

Какво смятат тя/той, че се е случило?

Какво биха искали тя/той да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той виждат в себе си?

Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той, породени от тази ситуация?



Учител(и)

Какво са претърпели тя/той или те по време на този инцидент? Какви чувства е породил този инцидент у него/нея или тях?

Какво смятат тя/той или те, че се е случило?

Какво биха искали тя/той или те да се случи?

Какви са отговорностите, които тя/той или те виждат в себе си?

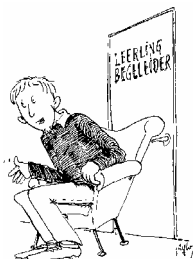
Какви затруднения или пречки са изпитали тя/той или те, породени от тази ситуация?

Помощно средство 3 Работна страница 2

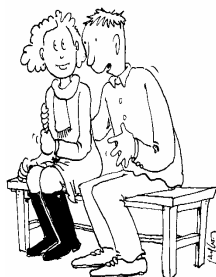
Оградете всички герои, за които се говори по време на дискусиите, като имате предвид ОТГОВОРНОСТИТЕ, които те поемат (във всеки един аспект). Под тяхното име напишете какво се е очаквало от тях. Под въпросителния знак може да включите и други герои.



жертва



надзорник на ученика



родители



съученици/
връстници



нарушител/
агресор



директор



учител/и



.....
.....
.....
.....

+ ?



Къде видяхте възможности за действие или намеса (решаване на проблемите и превенция)?

Ниво индивид	Междоличностно ниво /в училище/	Групата на класа	Училищен Контекст	Дом/семејство

Други:

Помощно средство 4 Работна страница 3

Моля, опитайте се да поставите предложените инициативи, мерки и действия в празните полета на пирамидата на превенцията. Какво забелязвате и какви са изводите ви?

Ниво 4:



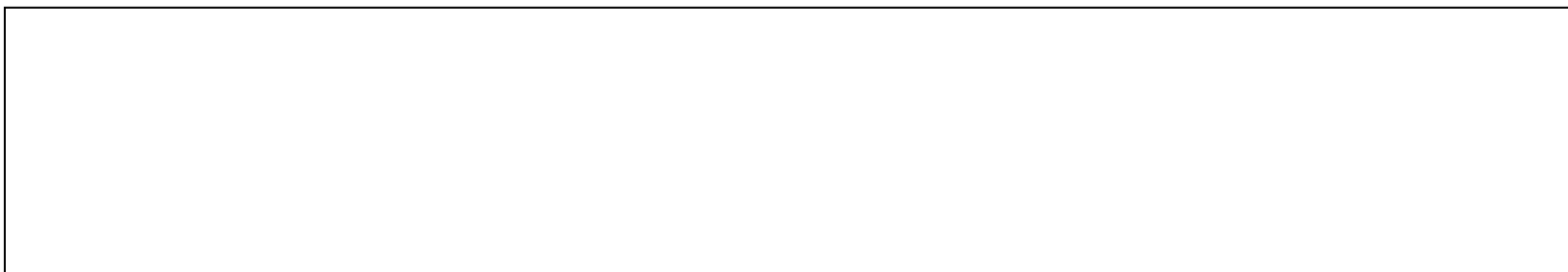
Ниво 3:



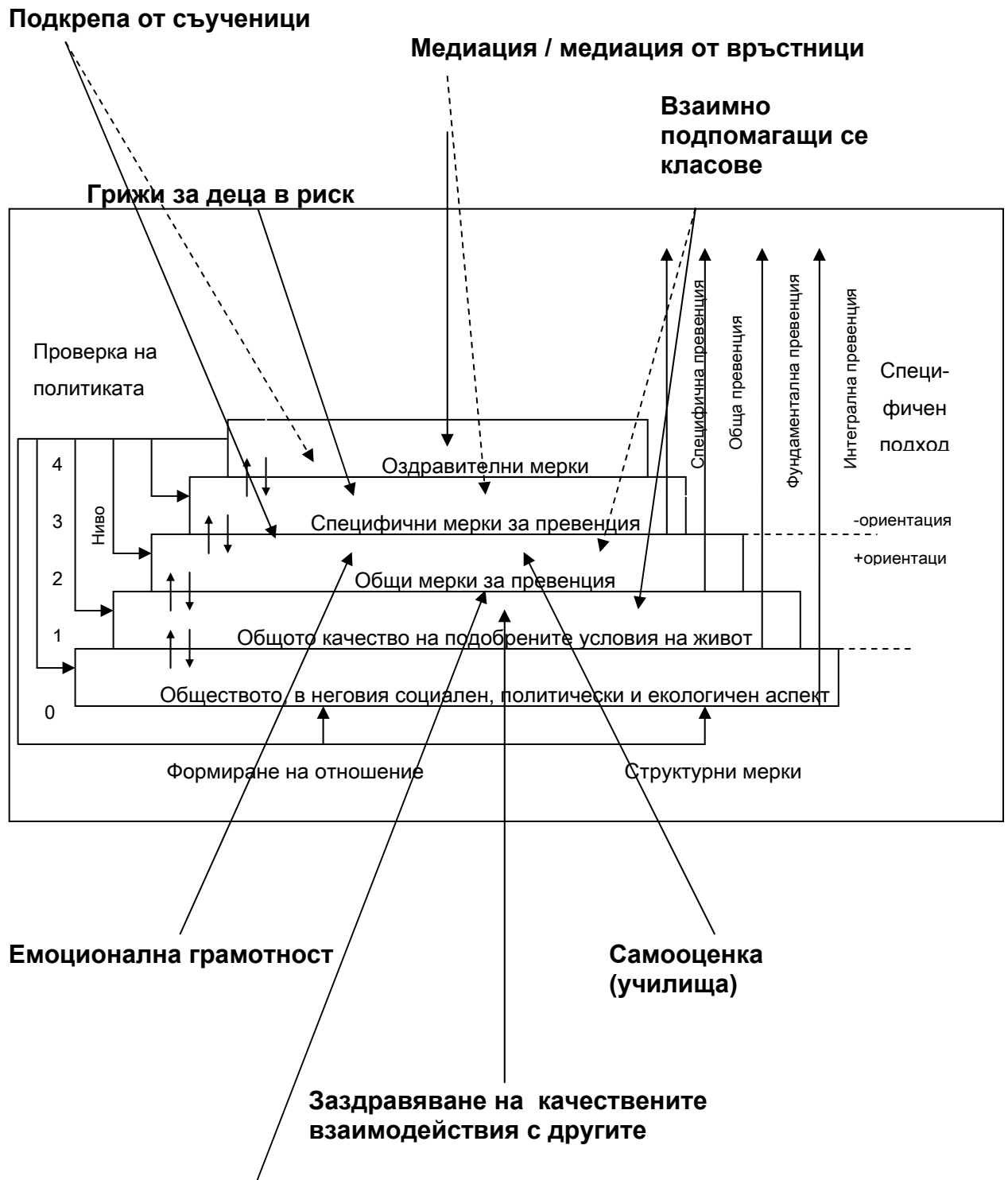
Ниво 2



Ниво 1:



Помощно средство 5 Преглед на интервенциите, използвани от ВИСТА



Подкрепа на една позитивна култура в училище ("Convivencia" / "Linkedness")

Помощно средство 6 Работна страница 4

Анализ на резултата и заключения

Начин на действие:

Моля, помислете по следните четири въпроса. Напишете ключовите думи след всеки въпрос:

Задача 1: Когато погледнете назад върху информацията и дискусиите, проведени през днешната обучителна сесия, кои аргументи ви убедиха да изберете ОУП във вашето училище (училища), за да спрете и предотвратите инциденти на насилие и тормоз?

Задача 2: Когато се върнете във вашето училище, какви аргументи ще използвате, за да убедите другите членове на училищната общност (директор, координатори, персонал, родители, ученици) да изберат ОУП?

Задача 3: Тук вие откривате дефиниция на ОУП. Поставете най-важните елементи на тази дефиниция в рамката отдолу и ясно формулирайте дали тези елементи са вече част от политиката и културата на вашето училище.

“ОУП включва широка комбинация от инициативи, действия и мерки (формални и неформални), които заедно водят до един качествен училищен контекст, с по-малко проблеми, по-голямо участие и благосъстояние. Всички членове на училищната общност са включени; понякога дори и квартала, както и по-широката общественост.

ОУП не означава само “един количествен, обхванен подход”: работи се едновременно по много от компонентите посредством многобройни инициативи и мерки, всички те като част от една интегрирана и добре обмислена политика по отношение на училището, персонала, класа/групата и индивида.

За да се постигне ефективност в дългосрочен аспект, трябва да бъде извършвана задълбочена работа, което означава, че трябва да сме наясно с качеството на досегашния процес на ниво индивид (личностно израстване и развитие), както и на ниво училище/група. Задълбочената работа води до промяна в личностните отношения (на индивидуално ниво), както и до развитието на визията, организацията и климата в училището”. (Ги Дебут)

Ключови елементи	Сложете 'X', ако този ключов фактор е вече част от политиката и културата на вашето училище
<i>ЕДНА ШИРОКА КОМБИНАЦИЯ ОТ ИНИЦИАТИВИ, действия и мерки</i>	
<i>Които водят да качествен училищен контекст</i>	
<i>С по-малко проблеми и повече участие и благосъстояние</i>	
<i>ВСИЧКИ ЧЛЕНОВЕ НА УЧИЛИЩНАТА ОБЩНОСТ СА ВКЛЮЧЕНИ (УЧЕНИЦИ, ПЕРСОНАЛ, ДИРЕКТОР, РОДИТЕЛИ)</i>	
<i>(дори и квартала и по-широката общественост)</i>	
<i>Тези инициативи са част от една интегрирана и добре обмислена училищна политика</i>	
<i>Насочена към училището</i>	
<i>Насочена към персонала</i>	
<i>Насочена към класа/класовете, групата/групите</i>	
<i>Насочена към отделния ученик</i>	
<i>За да се постигне ефективност, ТРЯБВА ДА СЕ ИЗВЪРШИ ЗАДЪЛБОЧЕНА РАБОТА</i>	
<i>Което означава, че училището обръща внимание на промяната/подкрепата на личностните отношения (на ниво индивид/личност)</i>	
<i>И училището развива своя визия, организация и климат</i>	

Анализ : Задача 4 :Заключение: Имайки предвид резултата от задача 3, какъв съвет бихте дали на вашето собствено училище? Какви са предизвикателствата пред вас - моля да се аргументирате.